

NORGES HØYESTERETT

Den 25. januar 2019 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Normann og Bull og kst. dommer Sæbø i

HR-2019-120-U, (sak nr. 19-010294STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

A (advokat Jan Erik Teigum)

mot

Påtalemyndigheten (politiadvokat Marte Øverland Danielsen
politiadvokat Hans Petter Pedersen Skurdal)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder varetektsfengsling etter utleveringsloven § 20.
- (2) A, født 00.00.1991, ble pågrepet av politiet 9. januar 2019. Han legitimerte seg med litauisk pass. Søk i politiets systemer avdekket at han var etterlyst gjennom Interpol. Etterlysningen var utstedt av myndigheter i Hviterussland 5. mars 2018 på grunnlag av en arrestordre eller pågrepelsesbeslutning fra påtalemyndigheten i Minsk datert 29. april 2017.
- (3) Grunnlaget for etterlysningen var mistanke om bedrageri og forsøk på bedrageri. Det fremgikk at Hviterussland ved en eventuell pågrepelse ville be om utlevering, og at etterlysningen skulle behandles som en anmodning om varetektsfengsling.
- (4) Påtalemyndigheten fremmet på dette grunnlag begjæring om varetektsfengsling i påvente av formell utleveringsbegjæring i medhold av utleveringsloven § 20.
- (5) Oslo tingrett avsa 11. januar 2019 kjennelse med slik slutning:
"A, født 00.00.1991, kan holdes i varetektsfengsel inntil annet blir bestemt av påtalemyndigheten eller retten, men ikke ut over 8. februar 2019."
- (6) A anket til Borgarting lagmannsrett, som 16. januar 2019 avsa kjennelse med slik slutning:
"Anken forkastes."
- (7) A har anket til Høyesterett. Det er i korte trekk anført:

- (8) Lagmannsretten har ikke tatt stilling til anførselen om at tingrettens kjennelse ble avsagt for sent. Dette er en saksbehandlingsfeil.
- (9) Videre er lagmannsrettens vurdering av om det foreligger skjellig grunn til mistanke mangelfull. Lagmannsretten har vist til etterlysningen, uten å foreta en selvstendig vurdering av grunnlaget for mistanken. Det er heller ikke tatt hensyn til at etterlysningen er utferdiget av påtalemyndigheten og ikke av en domstol. Hviterussland er ikke medlem av Europarådet, er av mange ansett som et diktatur og er kritisert av internasjonale menneskerettsorganisasjoner. Ingen domstol, verken norsk eller hviterussisk, har vurdert bevisene i saken og fengslingen er følgelig i strid med kravet til domstolskontroll i EMK artikkel 5.
- (10) *Påtalemyndigheten* er kjent med anken, men har ikke hatt merknader.
- (11) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:
- (12) Anken er en videre anke hvor ankeutvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovtolkning, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd. Når det gjelder forholdet til Grunnloven og Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), kan ankeutvalget også prøve den konkrete rettsanvendelsen, men ikke lagmannsrettens bevisbedømmelse.
- (13) A har for det første gjort gjeldende at tingrettens kjennelse ble avsagt for sent. Til dette bemerker utvalget at han ble fremstilt dagen etter pågripelsen og dermed innenfor fristen i straffeprosessloven § 183. Det følger av straffeprosessloven § 184 første ledd andre punktum at avgjørelsen "så vidt mulig skal treffes innen rettsmøtets slutning". I dette tilfellet var rettsmøtet på en fredag. Tingrettsdommeren varslet samme dag at retten hadde besluttet varetektsfengsling, men at kjennelsesgrunnene først ville være klare påfølgende mandag. Saksbehandlingsanken kan på dette punkt ikke føre frem.
- (14) Utleveringsloven § 20 nr.1 hjemler pågripelse og fengsling av en person som er siktet, tiltalt, domfelt eller etterlyst for en straffbar handling som etter loven kan begrunne utlevering. Systematikken i loven er slik at mens utleveringsloven § 20 regulerer bruken av tvangsmidler før formell utleveringsbegjæring er fremsatt, så regulerer §15 bruken etter at slik begjæring er fremsatt. Det heter i § 20 nr. 1 at:

"Når en person i fremmed stat er siktet, tiltalt eller domfelt for en straffbar handling som kan begrunne utlevering etter denne lov, kan tvangsmidler etter straffeprosessloven kapitler 14, 15, 15 a, 15 b, 16, 16 a og 16 b anvendes overfor ham i samme utstrekning som i saker angående lovbrudd av tilsvarende art som forfølges her i riket, såfremt kompetent myndighet i den fremmede stat ber om det før utleveringsbegjæring er framsatt. Det samme gjelder når vedkommende i den fremmede stat er etterlyst for lovbruddet."

- (15) Av bestemmelsens henvisning til straffeprosessloven kapittel 14, herunder § 171, følger at det også i disse tilfellene gjelder et krav om skjellig grunn til mistanke som vilkår for pågripelse.
- (16) Om forståelsen av vilkåret "skjellig grunn til mistanke" ved fengsling etter utleveringsloven § 20 heter det i lagmannsrettens kjennelse:

"Lagmannsretten har i kjennelse LB-2018-15289 gjort rede for kravet til skjellig grunn til mistanke ved krav om varetektsfengsling etter utleveringsloven § 20 nr. 1, jf. straffeprosessloven § 171 første ledd. Fra side tre i avgjørelsen gjengis:

‘Grunnvilkåret for fengsling i straffeprosessloven § 171 første ledd er at det foreligger "skjellig grunn" til mistanke om en eller flere straffbare handlinger som etter loven kan medføre strengere straff enn fengsel i 6 måneder. Etter lagmannsrettens syn er det noe uklart hvordan dette kravet skal praktiseres ved fengsling i medhold av utleveringsloven § 20.

Ved fengsling etter at utleveringsbegjæringen er fremsatt, fremgår det uttrykkelig av utleveringsloven § 15 nr. 1 annet punktum at ‘[v]ed avgjørelsen av om vilkårene for å anvende tvangsmidler er til stede, kan den rettsavgjørelse som følger begjæringen legges til grunn uten ytterligere prøving av bevisene for vedkommende persons skyld’. Som påpekt av Høyesteretts ankeutvalg i Rt-2011-1039 avsnitt 20 inneholder ikke utleveringsloven § 20 noen tilsvarende bestemmelse. I rundskriv G-2001-19 punkt 3.2.2 gis det imidlertid uttrykk for at dette må antas å gjelde tilsvarende ved fengsling i påvente av formell utleveringsbegjæring selv om dette ikke følger av § 20. I Rt-2004-1826 avsnitt 15 er det lagt til grunn at det ikke er noe vilkår at for fengsling etter utleveringsloven § 20, at den fremmede stats avgjørelse som skal gi grunnlag for utleveringen ligger vedlagt anmodningen om fengsling.

Dette trekker i retning av at norske domstoler på dette stadium av saken i liten grad skal overprøve den utenlandske rettsavgjørelsen med hensyn til bevisene for skyld.

Ved senere rettslig prøving av om vilkårene for utlevering er oppfylt, er det ikke tvilsomt at retten etter utleveringsloven § 10 nr. 2 må foreta en selvstendig vurdering av hvorvidt det foreligger skjellig grunn til mistanke. Retten har adgang til å kreve ytterligere bevis når den ikke finner det fremlagte materialet uttømmende, men det er ikke ment å være den normale fremgangsmåte. I rettspraksis er det også lagt til grunn at avgjørelser fra domstoler i et land som står Norge nær, rettslig og politisk, må tillegges stor vekt ved bevisvurderingen. Det vises i denne sammenheng til HR-2016-53-U med videre henvisninger.

På bakgrunn av ovennevnte legger lagmannsretten til grunn at retten også etter utleveringsloven § 20 må foreta en selvstendig vurdering av om kravet til skjellig grunn til mistanke er oppfylt. På dette stadium av saken må det imidlertid kunne legges stor vekt på opplysninger om at det er truffet en avgjørelse om pågrepelse av en domstol i et land som står Norge nær, rettslig og politisk. Videre må retten på dette stadium av saken kunne bygge på mistankegrunnlaget slik det er redegjort for i etterlysningen, uten at retten har tilgang til det underliggende etterforskningsmaterialet."

- (17) Lagmannsretten har også vist til LB-2018-138134 som også gjaldt fengsling etter utleveringsloven § 20. Den etterlyste ble der løslatt. Lagmannsretten la i den saken til grunn at hensynet til at norske domstoler skal kunne vurdere om fengsling er nødvendig, tilsier at det må foreligge noe mer om bevisene i saken enn bare at utenlandsk domstol mener det er mistankegrunnlag. Påtalemyndigheten anket til Høyesterett, som i HR-2018-1941-U forkastet anken ved forenklet kjennelse.
- (18) Ankeutvalget bemerker at lagmannsretten korrekt har forstått kravet om "skjellig grunn til mistanke" dithen at norske domstoler på dette stadium av hensyn til internasjonalt straffesaksarbeid "i liten grad" skal overprøve den utenlandske avgjørelsen med hensyn til bevis for skyld, men at det også etter utleveringsloven § 20 må foretas en selvstendig prøvelse av om kravet til "skjellig grunn" til mistanke er oppfylt. Det må foreligge noe mer enn en opplysning om at utenlandske myndigheter eller en utenlandsk domstol mener at det er mistankegrunnlag. Vekten av den utenlandske myndighets eller domstols avgjørelse vil bero på en konkret vurdering, der tilliten til rettssystemet i den fremmede staten er et vesentlig moment.
- (19) Lagmannsretten har i kjennelsen gjengitt etterlysningen, men denne inneholder ingen opplysninger om bevis. Lagmannsretten konkluderer deretter med at den "etter en konkret vurdering" finner at kravet til skjellig grunn til mistanke er oppfylt.

- (20) Utvalget bemerker at kjennelsesgrunnene etterlater tvil om lagmannsretten ved den konkrete vurderingen har bygget på riktig lovtolkning, og at feilen kan ha virket inn på avgjørelsens innhold, jf. straffeprosessloven § 385, jf. § 343. Kjennelsen må etter dette oppheves.
- (21) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

Lagmannsrettens kjennelse oppheves.

Henrik Bull
(sign.)

Kristin Normann
(sign.)

Rune Sæbø
(sign.)